

Eva och Joan har varit tillsammans sedan 1976.

DU & JAG, ALLTID

Kärleken är vacker, men inte alltid väntad.
Kärleken är fri, men har inte alltid varit det.
Vi har träffat tre regnbågspar som trots
fördomar och, ibland, en oförstående omvärld
har hittat trygghet, kärlek, och blixtrande passion.
På sina egna kringelkrokiga sätt.

Av Christina Kellberg Foto Elisabeth Ohlson Wallin

VÄND

Joan & Eva

Joan Haavie och Eva Bohlin har varit ett par sedan 1976. Hela livet har de stått på barrikaderna, och hela livet har kvinnorörelsen och den lesbiska rörelsen haft stor plats i deras liv.

EVA: Ingen annan skulle definiera oss

– I slutet av 70-talet var jag med och startade Kvinnohuset på Snickarbacken i Stockholm, en samlingsplats för kvinnorörelsen och där den lesbiska rörelsen växte. Detta engagemang har sedan dess varit navet i mitt liv, säger Eva.

– Jag passade inte in i min ursprungliga familj och fick en ny i den lesbiska rörelsen.

De sista åren på 70-talet var en brytpunkt för den lesbiska rörelsen, och inom den var Eva en tongivande person. ”Vi vägrade sitta kvar i garderoben.”

– Joans och min kolonistuga i Tantolunden blev en samlingsplats, tjejer kom och gick och vi diskuterade oss fram till vilka vi var. Vi började definiera oss själva, inga andra

skulle tala om för oss vilka vi var. Ingen annan skulle pracka på oss en bild, inte läkare och psykiatrer, inte filmerna där olyckliga lesbiska kvinnor tog livet av sig.

– Jag åkte ut i skolor och berättade vem jag var, visade att jag var en vanlig människa och inget monster.

– När jag var ung drömde jag aldrig om att gifta mig, bli fru, få barn och bo i villa. Men det gjorde min syster. Jag ville skapa en värld som jag kunde leva i, och jag jobbade för det.

Eva säger att hon alltid vetat att hon är lesbisk.

– Först när man blir allvarligt förälskad måste man kapitulera och på riktigt inse det. Att förneka detta är att krympa sig själv. Men först när jag var över 20 år vågade jag gå till klubben Timmy på Timmermanskagan och träffa likasinnade.

– Mamma reagerade negativt när jag berättade för henne att jag var lesbisk, men då sa jag ifrån. Ville hon behålla kontakten med mig var hon tvungen att acceptera mig som jag var, och det gjorde hon.

År 1976 publicerade Pockettidningen R en stor intervju med Eva och Joan, och en stor bild på dem publicerades också i Dagens Nyheter. Det betydde att Eva, som arbetade som språklärare i Flemingsberg, snabbt blev ett känt ansikte för många.

Någon dag senare stod det på tavlan i klassrummet: ”Lesbiska kärring!”

Det var genom Grupp 8 som Joan och Eva träffades.

Joan Haavie, 83.
Eva Bohlin, 73.
Bor: I kollektivhus i Hägersten, söder om Stockholm.
Husdjur: Katten Moa.

Bild ur Pockettidningen R, som år 1976 publicerade en stor intervju med Joan och Eva.

– Jag hade inget val. Jag var tvungen att stå upp för den jag var, prata och diskutera med eleverna, visa att jag var en bra lärare och ta mitt yrke på stort allvar. Det fanns inte, som på 50-talet, nån grund att säga upp mig för att jag var lesbisk. Men jag blev ju inte tillfrågad om jag ville bli rektor precis.

Vad är du mest nöjd med i livet?

– Att jag har stått upp för mig själv. Varje gång man förnekar sig själv gröper man ur en bit av sin själ.

Varför blev du kär i Joan?

– Hon är superstudenten jag alltid beundrat. Och så har vi alltid haft roligt. Det är viktigt. Över femtio procent av det man gör i livet ska vara roligt.

JOAN: Eva har alltid inspirerat mig

– Jag har aldrig på förhand bestämt hur jag ska leva. Det har blivit olika under olika perioder i mitt liv, säger Joan.

Hon är född i USA, tog en magisterexamen i biologi och zoologi, träffade en norrman när hon var 20, gifte sig och flyttade med honom till Norge och studerade fåglars beteende i Lofoten. Efter tio år i Norge skilde hon sig, kom till Stockholm för att gå en datorkurs, började läsa medicin och blev så småningom distriktsläkare på Södermalm.

Men 1972 hände något avgörande.

Då hölls den stora miljökonferensen i Stockholm, och Joan hjälpte arrangörerna att översätta tal och guida besökande. Genom detta kom hon i kontakt med Grupp 8 och blev för första gången politiskt aktiv.

– En dag undrade några kvinnor som deltog i konferensen om jag ville följa med till Engelen i Gamla stan och dansa. Väl där insåg jag att två av dem var ett par. Alla dansade med alla, och det var en sån befrielse att slippa bli uppjuden!

Joan säger att hon aldrig riktigt passade in i ”det vanliga heterofacket”, att hon kom in i en ”lyckad” lesbisk grupp där kvinnorna träffades, pratade och berättade sin historia. Och det var där hon träffade Eva.

– Jag har alltid gått min egen väg, gjort det jag haft lust med.

När Joan efter några år besökte sin mor i USA berättade hon att hon levde med en kvinna. Då sa modern: ”Men det kanske inte är för alltid.”

Har du längtat efter barn?

– Nej. Jag har velat göra egna saker och inte ha ansvar för egna barn.

Ångrar du något?

– Kanske att jag inte varit modigare och stått mer på barrikaderna.

Varför blev du förälskad i Eva?

– Hon har djup och bredd och ett bra sätt att se på världen och människor. Hon är snabb, har temperament och humor och hon har inspirerat mig mycket under vårt liv tillsammans.●

**Nils Eriksson, 66.
Sven Englund, 72.**
Bor: I Glava, söder om Arvika i Värmland.
Barn: Tar hand om en afghansk flyktingpojke.
Husdjur: Tre rödhåriga katter, Astri, Pricken och Tosse.

Nils och Sven har hållit ihop sedan midsommar 1987.

Nils & Sven

Nils Eriksson och Sven Englund flyttade efter många år i Stockholm tillbaka till Värmland, där de båda har sina rötter. Här bor de i Nils gamla barndomshem, och på bygden vet alla att de är ett par. Är man öppen med vem man är brukar man bli accepterad, menar de.

NILS: Våldigt snabbt kände jag att det var vi

– Jag är nöjd med mitt liv. Jag är glad åt att jag har ägnat mig åt musik, spelat och sjungit i band, och jag är nöjd med att jag utbildade mig till sjuksköterska.

– Och så är jag ju böj. Det förstod jag nog redan när jag var 12–13 år och tyckte att handelsmannens son var så snygg.

– På 60-talet var det rätt skambelagt att vara homo, och under mina tonår var det inte så lätt att hitta en kille i Glava eller Arvika. Och det fanns inte heller några positiva förebilder i samhället. Man skulle gifta sig, hitta en kvinna, och jag tänkte att det skulle ordna sig på nåt sätt.

– Jag hade några platoniska relationer med kvinnor, men det blev ju inget av det, och jag gjorde dem besvikna.

Nils berättar att han under tonåren var i London och under några år svarade han på annonser i Dagens Nyheter. På så vis träffade han män, hade några korta romanser och gjorde sina första sexuella erfarenheter.

– På mindre orter fanns på den tiden inga sociala sammanhang där man kunde träffa andra homosexuella. Det var förstås mycket lättare om man bodde i en storstad. I dag är samhället öppnare, och det behöver inte ta så lång tid att komma ut som homosexuell.

På 80-talet började Nils bära RFSL:s märke (i dag Riksförbundet för homosexuellas, bisexuellas, transpersoners och queeras rättigheter). Om någon undrade om han var gift sa han att han var böj. Han slutade mörka, säger han.

– Det var mycket jobbigare att tänka tanken än att faktiskt göra det, och det är

inget man gör en gång. Man gör det hela tiden. Om nån frågar: "Var är frugan?" då får man stå upp och säga hur det är. På sjukhuset frågar jag aldrig vad en patients fru eller man heter. Jag frågar: "Vad heter din partner?"

Midsommarafton 1987 var Nils på en "homofest" i Ransäter.

– Det var allsång där, och Sven tyckte att jag spelade så bra.

Vad såg du hos Sven då?

– En glad, spontan och lite galen person.

– Vi var på jakt båda två, öppna för att träffa nån. Jag var 36 och han 42 år. Våldigt snabbt kände jag: nu är det vi. Och sen dess har vi hållit ihop.

– Min pappa levde när vi flyttade ihop och han sa: "Ja, det är ju bra att kunna dela på hyran."

forts sid 30

– Glad, spontan och lite galen, säger Nils om Sven.

Aina & Christina

Christina Michal och Aina Elmerup bor i Regnbågen på Gärdet i Stockholm, en hbt-avdelning på ett äldreboende för personer över 55 år. Innan de blev ett par levde Christina ett långt liv med man och barn. Aina bodde i många år med en kvinna på Gotland.

CHRISTINA: Jag ångrar ingenting!

När Christina Michal var sjutton år blev hon oplanerat gravid och kunde inte förverkliga drömmen om att bli veterinär. I stället började hon arbeta på kontor, på daghem och utbildade sig så småningom till förskollärare.

– Jag älskade barnen, men det var ett jobb jag gled in på och aldrig hade valt.

Medan den egna barnaskaran växte gjorde Christinas man karriär. Han reste till platser som Christina drömde om att se, som Los Angeles och Kina.

– Klart jag blev avundsjuk. Han var borta och jag bytte blöjor och tog hand om sjuka barn, säger hon.

När Christina var 52 år drabbades hon av en svår depression. På kort tid dog hennes far, mor, två syskon och hennes dotters ofödda barn.

– Jag fick medicin och sökte hjälp hos en psykolog. Jag blev häftigt förälskad i henne, ja, som besatt. Jag hade aldrig tidigare blivit förälskad i en kvinna.

– När jag var ung visste jag inte ens att det fanns kärlek mellan kvinnor, och inte heller senare existerade det i min värld. Men nu kände jag: jag måste hitta en kvinna!

Christina reste till Himalaya för att skingra tankarna, och när hon kom tillbaka rådde psykologen henne att gå till kaféet Golden Ladies på Sveavägen, en träffpunkt för lesbiska och bisexuella kvinnor över 50 år.

– Jag gick länge Sveavägen fram och tillbaka och var livrädd att när jag kände skulle se mig. Och när jag till slut gick in vågade jag inte säga mitt riktiga namn.

Så småningom blev hon övertalad att gå på en fest som Golden Ladies ordnade, och där träffade hon Marie som hon blev djupt förälskad i.

I ett år levde hon dubbelliv inför sin man och de yngsta av de fem barnen, två söner, som fortfarande bodde hemma. De bodde då i en villa som hon och hennes man hade låtit bygga och som precis stod färdig. Ett drömhus som Christina varit med och ritat.

Bomben briserade hos Christinas psykolog. Hon och hennes man gick dit tillsammans, och psykologen

berättade hur Christina kände.

– Min man blev bestört och chockad över att jag ville skilja mig för en kvinnas skull. Jag blev utsparkad ur villan och flyttade.

– Jag kände stor skuld, speciellt inför barnen, och försökte förklara för dem, ett i taget. Först efter ett par år hade vi hittat tillbaka till varandra, de accepterade Marie, och Marie var glad över att få bonusbarn och bonusbarnbarn.

Christina och Marie reste mycket tillsammans, och Christina fick se många av de platser hon som ung hade drömt om, Nepal, Galapagosöarna ...

Efter nio år drabbades Marie av ALS, Christina skötte henne, och efter två år tog sjukdomen hennes liv.

Christinas sorg efter Marie var stor, och hon sökte sig åter till värmen och vännerna på Golden Ladies.

– Jag hade sett Aina där några gånger, tyckte hon var söt och kul, och en kväll undrade hon om jag ville gå ut och äta.

– Vi blev förälskade, säger Christina på sitt lite sakliga vis.

– Aina är en väldigt kärleksfull person och dessutom väldigt bra på att sätta ihop Ikea-möbler.

I somras gifte de sig i trädgården hos ett bögpär, och vigseln förrättades av en lesbisk präst.

– Genom att gifta oss ville vi visa att vår relation är på riktigt.

– Jag ångrar ingenting i mitt liv. Jag har haft sån tur. Jag har både fått fem fantastiska barn och fått leva ett lesbiskt liv.

forts sid 30

Aina Elmerup, 72.
Christina Michal, 68.

Bor: I Regnbågen, ett hbt-boende på Gärdet i Stockholm.

Barn: Christina har fem barn och åtta barnbarn.

Husdjur: Dvärgtaxarna Sigge och Nisse.

Det började med en middag. Nu är de kära och har dvärgtaxar.

I somras gifte de sig.

Nu är paret tillbaka i Värmland, där de har sina rötter.

forts från sid 27

SVEN: Han luktade gott och hade stora, varma händer

– Vi kommer båda från Värmland, Nils och jag, och sent i livet längtade vi till rötterna. Vi äldre homosexuella är lite av late bloomers. Vi har ägnat så mycket tid åt att jobba med vilka vi är.

När de flyttade in i Nils gamla barndomshem visste de kringboende att Eriks-sönerna är bra folk, och nu hade han med sig en karl. ”Men det kan ju vara så nuförtia”, som Svens mamma sa om partnerskapet.

Sven har haft ett varierat liv, varit modig och nyfiken. Han kommer från en jordbrukarfamilj och är yngst av sex syskon. Han tog sig från Torsby i Värmland, läste språk i Uppsala, gav sig ut i världen, utbildade sig till lärare.

Hur var du som liten?

– Jag var lite ”jäntaktig”, tyckte om att sjunga och dansa, simma och springa. Jag bläddrade i kolorerade tidningar, klippte ut bilder på filmstjärnor och ville själv bli filmstjärna. Jag sökte till och med en roll som Rasmus i *Rasmus på luffen*, men fick den inte.

– Min familj var varm och generös, jag fick vara den jag var.

Men så småningom ”kluckade homosexualiteten i bakgrunden” och han förstod vartåt det barkade.

– När jag var 14–15 år kände jag en stark värme

för andra killar. Jag tyckte att manskroppen var attraktiv, benen, höfterna.

Efter studenten reste han i Europa, och i Berlin blev han förförd av en man som var några år äldre.

– Det var en så helande och stärkande känsla, det här var det viktiga. Så kände jag. Den här mannen sa till mig: ”Bestäm dig för vem du är och låt inte tiden rinna ifrån dig.”

Och på midsommar 1987 träffade du Nils!

– Då var jag 42 år, och jag tänkte att jag aldrig skulle bli gift.

– Där på festen spelade Nisse gitarr vid allsången, hade vita byxor och såg så gullig ut. Jag tog kontakt med honom och kände direkt att det var rätt. Han luktade gott och hade stora, varma händer. Jag blev tvärkär.

Sedan den kvällen har Sven och Nils varit ett par.

Har du velat ha barn?

– Jag såg det tidigare som uteslutet. Men nu, när jag är äldre, växer tanken på att kanske kunna vuxenadoptera en ung människa. Kanske den afghanske flykting som nu bor hos oss. Eller kanske för att jag vill göra något gott, se något växa. Eller kanske för att vi inte har några yngre biologiska släktingar vid vår sida när vi blir riktigt gamla. ●

forts från sid 28

AINA: Jag vill leva resten av mitt liv med Christina

– När jag var 20 år jobbade jag i en zooaffär och blev kär i Pia, en kollega. En kväll när jag sov över hos henne kom hennes lillebror på oss. Han såg oss i en ofördelaktig situation, som man brukar säga, och berättade för föräldrarna. Mamman var religiös och trodde hon kunde ändra på Pia, så hon tog henne till en präst och en psykolog.

– Pias mamma ringde hem till oss och berättade vad hon visste, och pappa sa: ”Vad är det med det då?” Mina föräldrar tyckte bara att de hade fått en dotter till.

– Då visste jag inte att homosexualitet fanns. Vi hade aldrig pratat om det hemma. Jag levde bara efter min känsla.

Aina och Pia var ett par i sju år, men Aina har också varit förlovad två gånger med män, Hasse och Lasse. Hon har under livet levt i långa relationer med kvinnor och arbetat med det hon velat. Hon har levt som hon velat, säger hon.

– I många år var jag stallförmän på nuvarande Smittskyddsinstitutet. Sedan flyttade jag till Gotland med en kvinna som var från ön. Jag sa till henne: ”Jag flyttar med om jag får bygga klar min nyckelharpa.” Jag gillar

att arbeta med mina händer, och vi byggde oss så småningom ett hus på ön.

Under åren arbetade Aina som förman för 25 killar på ett företag som byggde båtar. Hon satt på skolbänken, gick gymnasiets omvårdnadsprogram, och började jobba med funktionshindrade.

Men efter 26 år hade relationen nöts ner och Aina flyttade tillbaka till Stockholm.

– Jag var sekreterare i Golden Ladies, och en kväll såg jag Christina på kaféet. Hon var lugn, vacker, hade en speciell blick.

– I april har vi varit ett par i tre år. Jag är praktisk och rusar i väg, hon tänker och håller mig på mattan. Jag får mycket kärlek och är sedd hela tiden.

Genom Christina fick du en stor familj. Hur är det?

– Jag har aldrig längtat efter barn. Men nu fick jag det, och det känns stort! Jag blev accepterad av hennes barn på direkten.

– Jag vill leva resten av mitt liv med Christina, resa med henne, även om jag är flygrädd. Vi har redan varit i New York, men pratar om att åka till Japan och Italien. Och så har vi köpt en kolonilott. ●

De vill se världen tillsammans. Och odla på kolonilotten.